

Anton Pann și muzica imnului „Deșteaptă-te, Române!”

Anton Pann and the music for the national anthem of Romania

Professor Raisa RADU, Ph.D.

The Bucharest Academy of Economic Studies, Romania

Email: raisa_radu@yahoo.com

Abstract

.In the paper it is shown that on July 29th, 1848, at Ramnicu Valcea, was organized a festival, for which, Anton Pann, as a local important person and as a teacher of music, composed the music for the “A Great Sound” poem by Andrei Muresanu. That song, known now as “Awake, Romanian!” is the national anthem of Romania, “bringing the enthusiasm for the country in the hearts of every citizen”, as the representative of the provisional government, D. Zaganescu wrote in his report.

Anton Pann

Keywords: Anton Pann; Folklore; 1848 Revolution; National anthem; National hymn.

Există puține date referitoare la prima parte a vieții lui Anton Pann. Incertitudinile cu privire la data nașterii sale îi determină pe unii biografi să consemneze anii 1794, 1796, 1797. Ceea ce se știe cu exactitate este faptul că a venit pe lume în familia unui meseriaș din

Sliven, Bulgaria. Din cauza războaielor ruso-turce, familia lui Anton Pann s-a refugiat în Principatele Române, ajungând în 1806 în Basarabia. La Chișinău, în anul 1810, se număra printre cântăreții unei biserici. După câțiva ani de slujire ca muzicant în armata rusă, a revenit în 1812 în Principate.

Stabilindu-se în București, și-a câștigat la început existența ca paraclisier, “dând lecții de cântări bisericești, de muzică orientală și cântând la biserică” [3, p. 362] și lucrând ca director într-o tipografie de muzică bisericească. A urmat, timp de doi ani, cursuri de psaltichie la Biserica “Sfântul Nicolae” din strada Șelari.

Anton Pann a desfășurat și o susținută activitate didactică. George Călinescu menționează anii în care A. Pann a fost profesor: 1824, profesor la seminarul din Râmnicu-Vâlcea; 1830, profesor de muzică la Școala Națională din București; în perioada 1845-1848, profesor de muzică bisericească la seminarul Mitropoliei (1, p. 219-220). August Laurian, într-un articol din anul 1872, își manifestă admirația față de activitatea profesorală a lui A. Pann. “Câți preoți și călugări nu ieșiră din școala lui Anton Pann. Chiar Emm. Sa Primatul României este ucenicul ăstui dascăl de psaltichie” (3, p. 364).

În anul 1849, grav bolnav și crezând că va muri curând a scris un epitaf care, într-adevăr, se află pe piatra mormântului său: “Aici s-a mutat cu jale/ În cel mai din urmă an/ Cel ce în cărțile sale/ Se subscrie Anton Pann./ Acum mâna-i încetează,/ Ce la scris mereu ședea,/ Nopti întregi numai lucrează/ La lumină cărți să dea/ Împlinindu-și datoria/ Și talantul ne-ngropând/ Și-a făcut călătoria/ Dând altor în lume rând” [3, p. 364].

Activitatea sa literară și artistică (1830-1854) a fost bogată. Aprecierile cu privire la activitatea lui Anton Pann de culegător de folclor sunt contradictorii. Unii îl consideră folclorist, alții nu. Th. Speranția afirmă că A. Pann “este cel mai vechi folclorist”. Activitatea fiind la început, nu i se cerea unui folclorist “să știe să-și clasifice materialul”. Meritul lui A. Pann se referă nu numai “la mulțimea materialului adunat”, ci la faptul că “ideea de a aduna este a lui” [3, p. 362]. De aceeași părere este și G. Breazul care susține că Anton Pann este “cel dintâi folclorist al nostru” [4, f. p.]. G. Călinescu menționează că “Pann nu are noțiunea de folclor, nu respectă autenticul țărănesc, ci împestrițează graiul popular cu cel cult, uneori, grotesc” [1, p. 221]. O. Densușeanu remarcă faptul că lui A. Pann nu-i putea trece prin minte că trebuie lăsate neschimbate creațiile literaturii populare. Dacă ar fi procedat așa, ar fi fost “un bun folclorist și cel dintâi de la noi” [4, f. p.].

Păreră lui O. Papadima este că A. Pann nu avea nicio idee teoretică asupra folclorului și nici nu intenționa să întreprindă o culegere de literatură populară. Indiferent dacă îl socotim folclorist sau nu, „erudiția sa în materie de tradiție orală și populară este enormă” [1, p. 221], iar materialul existent în cărțile sale, Cântări de stea, Poezii populare, Povestea vorbeii, O șezătoare la țară, stă mărturie în acest sens. Culegând și prelucrând folclor, Anton Pann a ridicat „cel mai rar și mai prețios monument care dovedește spiritul, puterea de judecată și vitalitatea poporului român, căci proverbele și anecdotele nu sunt decât rezultatul observației poporului: în ele se cuprinde filosofia populară” [3, p. 362].

„Povestea vorbeii” i-a adus lui Anton Pann, din partea lui Eminescu, aprecierea “finul Pepeeii cel isteț ca un proverb”. În această scriere, autorul corelează și ordonează proverbele, dându-i expunerii un conținut logic. Iată un exemplu de proverbe reunite sub titlul “Despre minciuni și flecării”: “ Omul care e flecar / Troncănește ca un car / Îl auzi numai:/ Hodorong, tronc, vorba-ndată/ Ca moara când e stricată / El/ Pentru-un șoarece se-nnoadă/ Și jură că n-are coadă / Și / Încornorează fânțarul / De ți-l face ca măgarul./ Sau / Vrei nu vrei, el cu d-a sila / Face musca cât cămila/ Și/ Puricele când îi place / Cât un elefant îl face:/ Dar / Cu minciuna ori prânzești ori cinezi,/ Pe amândouă nu le-nchelbezi:/ Căci/ Vremea cu încetul poate/ Să le descopere pe toate” [3, p. 364]. Înșiruirea acestor proverbe, prin care se comunică anumite idei, ni-l amintește pe Sancho Panza care îi vorbea lui Don Quijote în aceeași manieră. Despre “Povestea vorbeii” G. Călinescu afirma că “este o comedie a cuvintelor pure și, în același timp, o comedie umană integrală, făcută din observații impersonale, stereotipe, cunoscute dinainte, surprinzătoare în totala lor lipsă de inedit, în rigiditatea lor chinezească, persiflatoare, de înțelepciune milenară” [2, p. 225].

Preocupat de perfecționarea morală a oamenilor, nu s-a mulțumit doar să culeagă proverbe și anecdote, ci a tradus Hristoitia sau Școala moravurilor, o variantă grecească a unei lucrări celebre a lui Erasmus din Rotterdam, lucrare intitulată în original “De civilitate morum puerilium”.

Poezia „Lumea este ca o roată” ne amintește poemul „Viața lumii” a lui Miron Costin. Apare și la Anton Pann ideea curgerii, a ireversibilității timpului. „Lumea este ca o roată/ Ce se-ntoarce tot de rost/ Fără cineva să poată/ Să rămâie-n ce a fost”, ne încredințează autorul. Timpul trece cu rapiditate, schimbarea este continuă: „Un timp c-unele se duce/ Câte le-a adus cu el,/ Ș-alt timp altele aduce/

Osebite și-n alt fel/ Unul vine și desface/ Câte celalt a făcut/ Ș-altul vine, iar pofeace/ Din plăcut în neplăcut”. Timpul lucrează neîncetat înfățișând mereu oamenilor „câte un ce nou”. Trecerea timpului este însoțită de urcușul unora și coborâșul altora. Labilitatea norocului îl trimite pe autor la ideea deșertăciunii: „Deci, dar toate sunt deșarte,/ Ale lumii, c-un cuvânt,/ Câte timpul le împarte/ Unui ș-altui pe pământ”(2, p. 275). În partea finală a poeziei, Anton Pann coboară de la înălțimea filosofică a timpului, ca existență transcendentă, la nivelul timpului ca trăire limitată, avertizându-și cititorii că se vor convinge, personal de urmările „lucrării” acestuia.

În aprecierea activității muzicale a lui Anton Pann, se observă aceleași atitudini contradictorii. Unii consideră că este primul culegător și precursorul folclorului nostru muzical. Alții afirmă că, dacă se cercetează cântecele lui, se observă că nu i-a fost clară noțiunea de cântec popular. Th. Speranția susține că, la început, A. Pann a transpus, pe note muzicale, diferite cântece populare pe care le-a adunat din auzite, iar, mai târziu, a început el însuși să compună melodii pe versurile sale. Despre unele din creațiile sale, Pann spunea că le-a “rumânit” melodiile, în sensul că a adaptat la melosul românesc anumite cântece de origine orientală.

Înclinațiile și studiile sale muzicale i-au permis compunerea și transcrierea unor cântece religioase. Operele sale în acest domeniu sunt: Cântece liturgice, Bazul teoretic și practic al muzicii bisericești sau Gramatica melodică. Melodiile slujbei bisericești “pentru toate zilele și pentru toate împrejurările” au fost transpuse pe note. Se pare că în creațiile cu caracter religios a adaptat linia melodică grecească la textul românesc.

Bazul teoretic și practic al muzicii bisericești sau Gramatica melodică este o carte în care Anton Pann transmite atât cunoștințe muzicale temeinice, cât și un înflăcărat îndemn patriotic: „Arătați-vă, fii adevărați ai patriei, și lucrați spre folosul neamului, ca nu numai în cele politicești să înflorim, ci și în cele bisericești să înaintăm, ca să ne putem lăuda întru toate” [4, f. p]. De o înaltă prețuire se bucură, în această lucrare, cultura, știința, învățământul. După ce afirmă că „știința e cinstită/ Și de obște primită/ În tot globul pământesc/, poetul se adresează românilor, îndemnându-i „Și voi cu învățătura/ Și cu fapta, și cu gura/ Să dați pilda omenimei/ Că patria noastră muma/ Mult a dorit pân-acuma/ Și-a ei fii ca-n nații alte/ Să crească cu științi-nalte/ Și să se laude în lume/ Cu româna al ei nume”

[4, f. p.]. Chiar dacă, din punctul de vedere al prozodiei, versurile nu sunt perfecte, poezia este valoroasă prin conținutul de idei. Ca și alți scriitori ai începutului, Anton Pann corelează problematica națiunii române cu aceea a țărilor dezvoltate. Înflorirea patriei, remarcarea națiunii române în lume se vor datora acțiunii oamenilor cultivați, preocupați de știință.

Melodia „Deșteaptă-te, române!”, actualul nostru imn de stat, a fost compusă de Anton Pann. În anul revoluționar 1848, guvernul provizoriu a hotărât ca, în fiecare județ, populația să fie convocată pentru a depune jurământul pe Constituție. Documentele consemnează că la 29 iulie 1848, la Râmnicu-Vâlcea s-a organizat o manifestație solemnă. Funcționarii administrației de district, garda națională și locuitorii s-au întâlnit pe câmpia de la marginea orașului. Pe o tribună, special amenajată, s-a citit textul Constituției, iar comisarul extraordinar, D. Zăgănescu, a ținut un discurs. Printre cei care au depus jurământul pe acest act fundamental a fost și Anton Pann. În raportul său, D. Zăgănescu scrie: „În acest pompos constituțiu, aflându-se dumnealui Anton Pann, profesor de muzică, împreună cu câțiva cântăreți de profesie au alcătuit o muzică vocală cu niște versuri prea frumoase puse pe un ton plin de armonie și triumfal cu care au adus entuziasmul de patrie în inimile tuturor cetățenilor” [4, f. p.]. Anton Pann citise, în „Foaia pentru minte, inimă și literatură”, marșul revoluționar „Un răsunset” scris de Andrei Mureșanu. Impresionat de poezie, a compus o melodie solemnă, pe măsura versurilor. Cântecele a ajuns, până la noi, sub denumirea de „Deșteaptă-te, Române!”

Bibliografie

- 1 Călinescu, G. *Istoria literaturii române de la origini până în prezent*, București, Editura Minerva, 1982
- 2 Pann, A. *Opere alese*, vol. I, București, Editura Cugetarea, Georgescu Delafras, 1943
- 3 Speranția, Th. „Anton Pann”, *Revista Nouă*, nr.10, noiembrie 1889, București
- 4 *** *Anton Pann, Studii și comunicări*, Comitetul pentru cultură și artă, Vâlcea, 1969